

DELAVSKA POLITIKA

Izhaja dvakrat tedensko, in sicer vsako sredo in vsako soboto.

Uredništvo in uprava: Maribor, Ruška cesta 5, poštni predal 22, telefon 2326.
Podružnice: Ljubljana VII, Zadružni dom — Celje, Delavska zbornica —
Trbovlje, Delavski dom — Jesenice, Delavski dom. — Rokopisi se ne vračajo.
Nefrankirana pisma se vobče ne sprejemajo. — Reklamacije se ne frankirajo.



Malih oglasov, ki služijo v posredovanje in socialne namene delavstva ter
nameščencev, stane vsaka beseda 50 para. — Malih oglasov trgovskega zna-
čaja stane beseda Din 1.—. V oglašnem delu stane petitna enostolpna vrsta
Din 1.50. — Pri večjem številu objav popust. — Naročnina za Jugoslavijo znaša
mesečno Din 10.—, za inozemstvo mesečno Din 15.—, Čekovni račun št. 14.335.

Štev. 99.

Sreda, 13. decembra 1933.

Leto VIII.



Ivan Cankar

Te dneve poteče že petnajsto leto, odkar je odšel za zmeraj od nas. Živel, delal in pisal je v tisti naši klavirni predvojni dobi, ki je bila radi ozkih malomeščanskih razmer in nazorov podobna osmrjeni mlakuži. Naše javno življenje se je izčrpavalo tedaj v znameniti profitarški gonji, v puhlem rodoljubstvu in hejslovanstvu na eni, na drugi strani pa v čednostni hinavščini in zatiranju vsakršne svobodne misli in besede. To mlakužo je imenoval Cankar »dolino Šentflorjansko« in proti njej je naperil ves svoj boj. V dramah je razkrinkaval naše hlapce, ki so se brez hrbtenic uklanjali oblasti še vse bolj, kakor je bilo potrebno, razkrinkal je vse fraze, kažoče, da se za njimi ne skriva nič drugega kakor osebna dobičkaželjnost. Cankar je bil vseskozi uporen duh, njegova beseda je bila bič.

Pri vsem tem pa se je Cankar zavedal poslanstva, ki je namenjeno delavskemu razredu, spoznal je, da je uprav delavski razred tisti faktor, ki bo napravil odločilen sunek v bodočnost. Zato se je pridružil našemu pokretu, sodeloval je v političnem življenju delavstva, razen tega je predaval sodruhom v Trstu in drugod. Toda napravil je še vse nekaj več: naš socialni problem je zgrabil kakor nihče pred njim in nam ga podal v zbirki novel »Za križem«, predvsem pa v »Hlapcu Jerneju in njegovi pravici«; v slednjem delu nam je podal naš proletarski evangelij, pokazal nam je našo pravico, tisto pravico, ki ti daje v lastnino to, za kar si robotal vse življenje.

V mraku današnjih dni ima delavstvo malo, ima pa ostro, uporno, zasmehujočo in korajžno Cankarjevo besedo. Ta Cankarjeva beseda je zapisana v njegovih delih, glasi se z odrov — in nihče se je ne upa vzeti, nihče se je ne upa poteptati. Zato pa, sodrug: Kadar čutiš v sebi gnev nad bedastočami sodobnega časa, kadar si mračen spričo mraku, ki je zagrnil Evropo, tedaj vzemi v roke to ali ono Cankarjevo satirično delo in zopet boš oživel, zopet dobil korajžo. In takrat boš čutil, kako silno sodoben je Cankar, ki je pisal svoja dela za vse čase.

Osemdeset francoskih poslancev študira Evropo. Večje število francoskih poslancev je sklenilo preštudirati srednjeevropske gospodarske in narodnostne razmere. V Budimpešti pojde delegacija teh poslancev že te dni.

K poteku prve skupščine Delavske zbornice v Ljubljani

V soboto in nedeljo so se sestali novoizvoljeni delegati Delavske zbornice na svoji prvi skupščini. Na tej skupščini je dobila Delavska zbornica za razdobje naslednjih treh let svoje novo vodstvo.

Ako bi ljubili velike besede, bi rekli, da je zboroval te dni v težkih borbah izvoljeni novi delavski parlament. Pravilneje pa je, če te besede ne rabimo. Ona bi utegnila vzbujati na naši in na drugih straneh napačne predstave.

Delavska zbornica ni instrument kake posebne politične moči. Ona je ustanovljena zato, da bi bila verna slika vsega, kar delavstvo teži in za kar se delavstvo zavzema. Prej kakor parlament, naj bi bila Delavska zbornica toplomer, ki naj oznanja stopnjo telesne gorkote.

barometer, ki naj kaže na razpoloženja med delavci in nameščenci.

Ne more iti zato, da bi lajšala Delavska zbornica skrbi in težave svojega članstva s svojimi lastnimi ukrepi in sredstvi. Gre zato, da dobimo Delavsko zbornico, ki bo svoje članstvo razumela in ki bo

v javnem življenju in pred državnimi oblastmi glasnik njegovih težej.

Prav iz tega razloga moramo globoko obžalovati, da so pri zadnjih volitvah nekateri mislili, da je pred vsem važno, da se napravi iz Delavske zbornice toplomer, ki bo napačno kazal, barometer, ki razpoloženj, želj in teženj ne bo pravilno registriral.

V »Pohodu« z dne 2. decembra čitamo na tretji strani poročilo o tem-le grehu, ki se očita neki tovarni:

Kljub prošnjam od strani srezkega poglavarstva in narodnjakov ni hotela tovarna vplivati na svoje delavstvo, da bi glasovalo za nacionalno državno listino, ampak je pustila delavstvu popolnoma prosto pot. —

Nešteta je vrsta pritožb, gorostasne so krivice, ki so se godile pri teh volitvah, globoka je zagrenjenost delegatov svobodnih delavskih organizacij, ki so prišli na prvo skupščino novoizvoljene Delavske zbornice. Nam bi se vsega tega niti ne verjelo ne, če bi vse to podrobno naštevati. Zato citiramo po avtoritativnem viru pripombe, značilne za duha in tendence, ki so vstvarjale skupščino, ki se je v nedeljo sestala.

Čez vse tovarnarje se »Pohodu« ne bi bilo treba enako pritoževati. V trenutku, ko je zborovala prva Delavska zbornica, lomijo tovarnarji, ki niso ravnali tako, kot grajana tovarna, po svojih obratih neposlušne delavske zaupnike, ker brez zaupnikov ni delavskega pokreta in ne delavske zaštite — vstvarja vse to težko popravljivo škodo, ki gre dalje preko interesov raznih delavskih grup.

Kranjski »Triglav« je v svoji povolilni številki naravnost zapisal:

Vse graje vredno je, da so pokazali v splošnem delodajalci, podjetja in občinstvo za stanovske volitve svojih uslužbencev mnogo premalo interesa in zanimanja. Ne smelo bi biti delodajalcu vseeno, v katere skupine so razpredeljeni njihovi uslužbenci. Glavna borba rdeče skupine je naperjena proti delo-

dajalcem, ker zahteva znižanje delovnega časa in povišanje plač, kar pa je v današnjih razmerah neizvedljivo.

Mi vsega tega ne navajamo zato, ker bi hoteli trditi, da bi se hotela spuščati bela ali plava delegacija v Delavski zbornici v resnici na opolzka pota, ki so tu s tako prostodušnostjo popisana. Vse to pa navajamo zato, da se bodo razumela razpoloženja, s katerimi so prišli naši delegati k skupščinskemu zasedanju in da bodo tisti, ki se jih tiče, razumeli in čutili, kakšne duhove so tu priklicali.

Vendar za pretiran pesimizem ni razloga. Te in take metode so delegaciji svobodnih organizacij sicer za par mandatorov oslabil. Brezprimer-na požrtvovalnost naših zaupnikov pa je omogočila, da je prišla naša delegacija v novo skupščino kot sila, preko katere se ne bo šlo na dnevni red. Tem manj, ker je skovana ta sila v nevihti in viharju in mora vzbujati zato respekt. Vse to pa nam nalaga v naši nadaljnji taktiki tudi velike dolžnosti. Previdnost ni slabost in ni pomanjkanje čuta za čast.

Vsi smo edini v tem, da je treba za bodoče neopravičeno istovetenje državnih interesov z interesi gotovih grup ali celo poslodavcev za vsako ceno preprečiti. To bi bil začetek fašizma.

Tega cilja pa delavstvo ne bo doseglo, če ne bo nastopalo tako, da bo našlo polno zaslonbo v vsej naši demokratični javnosti, tudi pri onih meščanskih politikih, ki jim to, kar se dogaja na naših južnih in severnih mejah ni ideal in ki bi rajše videli, da krene naše javno življenje v varno valovje demokracije, kakor v bolesterne trzavice fašizma. Ako bomo oprti na žive sile demokracije, bomo odigrali v borbi proti fašizmu svojo vlogo. Ako bi istovetili borbo s fašizmom z jakimi besedami in praznim kričanjem, bi odrekli.

Iz teh razlogov smo odločeni voditi Delavsko zbornico tudi v bodoče tako, kakor smo jo vodili do sedaj. Tako, kakor se vodi javna institucija v demokratični državi. V prejšnji skupščini so imele svobodne strokovne organizacije večino. Vdile pa so zbornico tako, da so se videle v njej vse barve, ki se odražajo med našim delavstvom. To se nam je včasih zamerjalo, mi pa smo mislili, da bi pač Delavske zbornice ne bilo treba, če naj bi ne bila verna slika tega delavstva z vsemi njegovimi vrlinami in napakami. Isto pot hočemo iti tudi v bodoče, ne podajajoč se nikomur. Ako bomo našli isto razpoloženje tudi pri nasprotniških skupinah, bo delo v novi skupščini zbornice vključ težki atmosferi, osigurano. Če ne — se nam ne bo moglo očitati, da smo v trenutku, ko je bilo treba izmeriti daljo in nebeško stran in ojačiti demokratične sile v naši javnosti, kojih sestaven del je bila in mora biti tudi Delavska zbornica, odrekli.

Znižanje cen premoğu na Čehoslovaškem. Čehoslovaška vlada sklepa te dni o znižanju cen premoğu za 10%, in sicer od 15. decembra do konca aprila 1934 s pridržkom, da morajo ostati vse kolektivne pogodbe rudarjev neizpremenjene v veljavi.

Ali ustanovimo stranko?

Eno najvažnejših vprašanj bo delavski tisk.

Splošno delavsko mnenje je, da je ustanovitev delavske socialistične stranke potrebna. Opravičeno torej delavstvo vprašuje,

kakšno bo bistvo stranke in kaj bo delala.

O bistvu in namenu stranke smo pač vsi edini. Taka mora biti, kakršna odgovarja zmislu celotnega delavskega gibanja.

Povdarimo naj danes le, da bo nova stranka, če se ustanovi, kar se bo najbrže zgodilo,

predvsem podpirala socialopolitične boje delavstva.

To bo trenutno nje najvažnejša naloga, na kateri bo slonelo tudi ostalo delo, kakor je politična izobrazba in boj za politične svoboščine kakor tudi osebne.

Socialistična stranka bo pa imela še drugo važno nalogo, ki jo vrši delavstvo prav ta mesec. Razviti bo morala

najživahnejšo agitacijo z »Delavsko politiko«.

zakaj socialistična stranka mora skrbeti, da svoja načela in svoje delovanje publicira v najširši javnosti ter s tem ustvarja javno mnenje, oziroma zbujala ljudske množice k političnemu udejstvovanju ter pridobiva za svoja načela. Danes ni več težko dopovedati človeku, da je današnji gospodarski sistem slab. To kmalu kdo razume, ker čuti zlo dobe sam na sebi.

Varnejše je, to zavest, to spoznanje organizirati v močno politično silo.

Temu namenu služi deloma strankina organizacija, še mnogo bolj pa tisk, svoboden tisk.

Težke naloge nas torej čakajo; pripravimo se nanje duhovno,

zlasti pa z razširjenjem svojega tiska.

Program večine nove socialistične ženevske vlade

Zadoščenje za žrtve

V ženevski kantonalni vladi imajo po zadnjih volitvah večino. Ob veliki udeležbi prebivalstva so novi izvoljenci prisegali v ženevski katedrali. Voditelj socialistov Niccoli je v svoji vladni izjavi, ki so jo odobrili razen treh nesocialistov vsi člani vlade, povdarjal naslednje: povrnitev škode, ki so jo utrpeli rodine žrtve z dne 9. novembra 1932 (to je pokolj, v katerem je bilo ubitih 13 delavcev), reformo v finančni zakonodaji, podpiranje nezaposlenih in preskrba dela. Čimprej se uvede v kantonu tudi progresivno obdavčenje. Nadalje namerava vlada ustanoviti kantonsko banko, ki jo bo vlada nadzirala in garantirala zanj.

Litvinov v Berlinu. Litvinov bo bival štirinajst dni v Berlinu. Ni pa njegov namen, pogajati se s člani nemške vlade, marveč samo z ameriškanskim poslanikom. Vesti o pogajanjih z Nemčijo niso resnične.

Kršitev kolektivne pogodbe v Mežici

Pri svinčenem rudniku v Mežici se v Žerjavu nahaja žična železnica po kateri se prevažajo rudo. Tu so bile vedno zaposlene ženske s plačo 33 Din na storjeni šiht, glasom pogodbe z dne 4. aprila 1929.

To pa družbi ni ugajalo, ker je računala, da bi moška delovna sila za to plačo vršila večjo storitev. Izrabljajoč gospodarsko krizo v prejšnjih letih, je družba večje število delavstva reducirala. Ko je pa videla, da ima dovolj brezposelnih moških na razpolago, ki niso mogli nikjer dobiti dela, jih začela sprejemati nazaj v delo in ženske pa reducirati. Da se pa zavaruje, da ne bodo ti prejšnji njeni delavci zahtevali svoje prejšnje kategorijske mezde, oziroma da ne bodo zahtevali vsaj one mezdne kategorije pod katero spada delo moških pri tej žični železnici in sicer po pogodbi najmanj 45 Din na storjeni šiht — je dala vsakemu na novo sprejetemu delavcu v podpis pogodbo sledeče vsebine:

P o g o d b a :

Podpisani N. N. se zahvaljujem generalnemu ravnatelju rudnika za ponovni sprejem v delo. Izjavljam pravno veljavno, da odstopam od službene pogodbe, katere velja za drugo delavstvo v toliko, da se me bo sprejelo le za plačo 33 Din, kakor jo imajo ženske, ter da bom pri delu istotako nadomestil eno žensko moč.

Žerjav, dne (datum različen).

Podpis priče: Podpis delavca:

Teh delavcev, ki so to sramotno pogodbo v svojem obupu za bori kruh podpisali, je do danes 12.

Mi se za danes vzdržimo vsakega nadaljnjega komentarja, ker bomo poskrbeli, da se bo ta groba kršitev obstoječe pogodbe izravnala s čl. 209, odst. 3. obrtnega zakona. Če smo to javno pribili, smo to storili radi tega, da vsa naša javnost vidi visoko etično moralo kapitalizma, pa bilo kateregakoli narodnostnega izvora.

Nemirna Španija

Poizkus revolucije

Anarhosindikalisti so z ozirom na napredek monarhističnih reakcionarcev hoteli izvesti državni prevrat. V ta namen so izdali oklice, v katerih pozivljajo prebivalstvo na oborožen upor. Neredi in poulični boji so bili zlasti v Barceloni, Huesci, Saragossi in Ligronu. Vlada je proglasila izjemno stanje za vso državo. Pričetek revolucionarnega upora so bile bombe, ki so jih metali po mestih. Uporno gibanje je silno škodovalo anarhosindikalistom, ker so se mu pridružili razni temni elementi.

K SMOTERNI PREHRANI spada dnevni užitek Kathreinerjeve-Kneippove sladke kave s pristinim Franck: pridanom.

Zborovanje nove skupščine Delavske zbornice

V nedeljo, dne 10. t. m. se je prvič sestala novoizvoljena skupščina Delavske zbornice v Ljubljani. Skupščino je otvoril s. Čobal, nakar je bila izvoljena verifikacijska komisija, v katero sta bila izvoljena za marksistični klub s. Jakomin in Bricelj, ter dva člana narodnega in en član kršč.-soc. kluba. Začasnega predsednika skupščine je bil izvoljen s. Sedej z dvema prisednikoma in zapisnikarjem. Skupščini je prisostvoval tudi zastopnik ministrstva socialne politike dr. Karlin.

Med tem, ko se je verifikacijska komisija podala na delo, je podal k 3. točki dnevnega reda s. Uratnik poročilo

o aktualnih socialno - političnih nalogah zbornice.

V svojem referatu se je podrobno bavil z najbolj perečimi vprašanji, ki se tičejo delavstva. Govoril je o gospodarski krizi in njenih katastrofalnih posledicah za delavski razred, o brezposelnosti, o obupu in grozi, ki vladata v trboveljskih revirjih, kjer so tekom letošnjega leta padle n. pr. mezde za okrog 11 milijonov dinarjev itd. S. Uratnik se je dalje bavil z brezposelnimi podporami, gospodarstvom javne borze dela, ki zbira v času, ko strada ogromno brezposelnih, prihranke in rezerve. Četudi je javna borza dela dobila predkazan pred kratkim večji znesek, se ta ne sme porabiti za podpore, ker ni za to potrebnega dovoljenja.

Najhuje so radi tega postopka prizadeti sezonski delavci (stavbinci), od katerih javna borza dela pobira prispevke, ne da bi jim za to nudila pripadajočo podporo. »Strokovna komisija za Slovenijo« je dala »Delavski zbornici« na razpolago obsežno statistično gradivo o razmerah v obratih in tovarnah naše banovine, ki priča, da so delavske mezde v vseh strokah prav posebno pa še v tekstilni in gradbeni stroki padle tako nizko, da se s temi mezdami ne da več izhajati.

Med tem, ko to stanje ruši kupno moč prebivalstva je ugotovljeno, da se je n. pr. v 24 anketiranih podjetjih vršilo nadurno delo. Ponekod se zaposluje na par pomočnikov do 20 vajencev. Še vedno se krši 8-urni delovni čas. V nekaterih obratih, zlasti pa v pekarnah, se vrši nočno delo, ki se mora omejiti in odpraviti in to z uredbo, ki bo enotna za vso banovino.

Z vso vsemno se je treba lotiti vprašanja uvedbe zavarovanja za starost in onemoglost. Posebno paznjo je treba posvetiti stremljenju, ki gre za tem, da bi se spremenil obrtni zakon, torej delovno pravo. Delavska zbornica je stavila tudi primerne predloge za zaščito nameščenec na gozdnih posestvih in veleposestvih. Takšni zakon se mora spremeniti v pogledu nobiranja taks od nameščenca nameščenec. Takse se je pričelo pobirati za pet let nazaj.

Mezdana posredovanja zavzamejo vedno večji obseg.

Delavska zbornica bo morala nuditi predvsem zaščito delavskim zaupnikom, ker brez dobrih zaupnikov ni socialne zaščite. Referat pravna zaščita narašča pri zbornici dan za dnem in je potreben izgraditve.

Končno je referent izrazil željo, da bi nova zbornica postala s sodelovanjem to, kar mora biti: Izraz hotenja in stremljenja naše delavstva in nameščenstva.

Referent je žel za svoja izvajanja dolgotrajno odobravanje, nakar se je razvila debata, v katero so posegli številni delegati. S. Petejan je opozarjal, da mora zbornica posvetiti posebno paznjo vprašanju delovnega časa v trgovinah in pisarnah ter strogemu izvajanju obrtnega zakona, ki je doslej ostal samo na papirju. S. Arh je govoril o bednostnem fondu, ki ga morajo plačevati tudi rudarji, ki zaslužijo v najboljšem slučaju po odbitku Din 380.—

Ostro je grajal nekatere rudnike, ki po pol leta dolgujejo mezdo svojim delavcem.

Kolektivne pogodbe se izigravajo,

zato se mora zbornica zavzeti za uvedbo zakona v zaščito minimalne mezde. V tem

pogledu je govornik stavil v imenu marksističnega kluba konkretni predlog. Govorili so še s. Murn iz Trbovelj, dr. Bohinc, tajnik Rozman in drugi.

O proračunu je podal poročilo s. Čelešnik, v imenu finančne kontrole pa s. Ošlak. Opoldne je bila seja prekinjena in se je nadaljevala ob pol 14. uri.

Verifikacija mandatov.

V imenu verifikacijskega odbora je podal poročilo s. Jakomin. Komisija je pregledala pritožbe in material zlasti iz Maribora in Trbovelj, kjer so se vršila nasilja pred volišči in nerednosti na voliščih.

V imenu marksističnega kluba je govoril kot prvi s. Petejan, ki je naglašal, da so svobodne strokovne organizacije zahtevale tajne volitve v Delavsko zbornico, kjer bi naj prišla

volja delavstva do svobodnega izraza.

Toda to se ni zgodilo!

Prečital je poziv podjetnikom, ki ga je objavil »Mariborski Večernik«, dalje razne okrožnice delodajalcev, ki so bile nalepljene v nekaterih tovarniških obratih in v katerih se je govorilo, da bo vodstvo tovarne smatralo delavce, ki bodo odpušteni iz službe, oziroma da se jim bo znižala plača itd.

Govor s. Petejana je bil spremljan z burnim pritjevanjem, v vrstah nacionalnih pa je bilo opažati nervoznost in pobitost.

Ko je s. Petejan končal svoj govor, v dvorani ni hotelo pojenjati odobravanje. Nato je govoril s. Murn iz Trbovelj, ki je stavil vprašanje, zakaj so se volitve v Trbovljah opoldne prekinile, vrata pa ne zaklenile, dočim je orožnik pred vrati izjavil, da ima nalog vzdrževati mir in red, ne pa tudi na to, kaj se dogaja v volilnih lokalih.

Za klub krščanskih socialcev je govoril delegat Žužek, ki je istotako grajal postopanje »plavih« pri teh volitvah.

Za narodni klub je nato govoril dr. Bohinc, kateremu pa se ni posrečilo, da bi omilil očitke, ki so padli na račun »plavih«.

S. Arh je v imenu marksističnih rudarskih delegatov izjavil, da ne more glasovati za overovljenje mandatov.

Kot poslednji govornik je skušal v imenu kluba »narodnih« delegat Kosem omiliti očitke, ki so bili iznešeni na račun plavih. Kakor že poprej, so se tudi med govorom Kosma medklici stopnjevali in so kakor bi padali po »plavih«. Val ogorčenja pa je govornik izžval z izjavo, da je ponosen, da je »plave« podpirala v volilnem boju vsa nacionalna javnost.

Slišali so se medklici:

Ta nacionalna javnost so delodajalci.

Izvolili so vas delodajalci,

tudi nemški delodajalci so vam pomagali. Ako ne verjamete, vprašajte našega L.

Delegat Kosem je govoril še nekaj časa, nihče pa ni več razumel njegovega izvajanja. Končno je izjavil zastopnik marksističnega kluba, da bo njegov klub pristal na overovljenje mandatov, ker hoče s tem omogočiti, da pride zbornica čim prej do dela in da se ne bo potrošilo težko prislužene delavskega denarja za nove volitve. Ob vzdržanju rudarske delegacije so bili nato proti dvema glasovoma mandati overovljeni.

Sledile so

volitve upravnega in finančnega odbora.

Marksistični klub je izvolil v upravni odbor s. Čobala, s. Bestera, s. Jakomina, s. Sedeja, s. Čelešnika; za namestnike s. Arha, s. Čamernika, s. Sveteka, s. Bricelja in s. Prezija. V kontrolo s. Petejana, kot namestnika s. Jelena. Narodni klub je izvolil v upravo delegate: Juvana, Zemljiča, dr. Bohinca in Kosema, v kontrolo delegata Štruka; kršč. socialni klub pa Žužeka, Režeka in Lombardo, v kontrolo Rozmana. Za tajnika zbornice je bil izvoljen s. Filip Uratnik.

Nato je bil sprejet proračun zbornice, pri čemur so narodni glasovali za svoj predlog.

Skupščina je zaključila svoje delo ob pol 18. uri. Ves čas so razpravam prisostvovali številni delavci, ki so z velikim zanimanjem sledili poteku seje.

K obletnici Cankarjeve smrti

V spomin sovražnika laži in licemerstva.

Dobro sem poznal Ivana Cankarja. Spomin nanj, ki je preminul kmalu po končani vojni in le nekaj dni po našem zedinjenju, mi je v duši živ, kakor bi bil veliki, pošteni pisatelj še danes med nami. Posebno markantno je bilo izražano v njem sovraštvu do laži in licemerstva. Prav zaradi tega je imel v svojem življenju mnogo nasprotnikov, ki so sežigali njegove spise, ga blatili in ga uvrščali med diletantske pisatelje. Osebo in pisateljsko sovraštvu so gojili napram njemu tako klerikalni in liberalni politični progii, češ, da Ivan Cankar ne pozna nobene — salonske etikete ter da pohujšuje narod.

To sovraštvu si je nakopal Cankar, ker je po svojem poštenem čustvovanju v satiri žigosal gnilobo družbe, ki je prevladovala v javnem življenju. Z neusmiljenim sarkazmom in srčnostjo obenem je Cankar odkrival zahrbtnost, egoizem in denuncijantstvo družbe ter opominjal jo k poboljšanju.

Sedaj pojo zopet vsi slavo Cankarju. Vsaj ga ni več med živimi, z njim je zamrla njegova beseda; njegov duh ne misli več, njegovo oko ne vidi. In njegovo pero, kje je? Zabrskati je treba učinkovitost njegovih besed, zato ga — licemersko pohvalijo!

Ivan Cankar je umrl še mlad. Prava nesreča je, da ne živi več, ker prav v sedanjih dobi bi bilo njegovo pero potrebno.

Cankar je bil najhuji sovražnik laži, licemerstva in denuncijantstva. Zato je pa je tudi prav, da je umrl. Kaj naj še išče med nami? Toda spomin nanj, na njegovega duha naj nas bodri. Započeta vojna proti laži, licemertvu in denuncijantstvu je v razvoju. In v boju proti zlu naj nas podpira Cankarjev duh.

Vsaj danes vsi trdijo isto kakor mi: Cankar je bil velikan po duhu.

Zakaj naj bi torej končno ne zmagala tudi njegova načela? Resnica, poštenost in socialnost!

Tone Maček:

Slučaj Kumberger

Pod temi ovratniki so se bleščale izgotovljene svilene kravate na zaponko, v najbolj živih barvah. Glave so si pokrivali z žametastimi črnimi, rujavimi ali zelenimi kaskorci, s peresi ruševca, rajčice ali s šopom dlak iz kozorogove brade. Na nogah so jim škripali štifletni na gumi-elastiko z visokimi petami. Nekateri so tudi poletni nosili visoke škornje — meksikanarje z bleščeče zbičkanimi obodi. Že na prvi pogled so se pa razlikovali tisti, ki so bili že kot knapje tu v dolini rojeni, od onih, ki so se šele pred nedavnim preselili sem s kmetov. Domačini so izgledali bolj izlikano, imeli so sigurnejši nastop in oblačili so se bolj mestno, medtem ko so se kmečki fantje iz okolice še postavljali s svojimi zeleno obloženimi štajerskimi sukničji, žametastimi telovniki in ozkokrajnimi klobučki z zelenim trakom in »kurašfedro«. Dolgo je trajalo, predno so se tudi ti kmečki priseljenec polagoma »asimilirali«, odložili svoje kričeče telovnike in klobuke s krivci, in se tudi na zunaj izenačili z ostalim rudniškim prebivalstvom. Vzporedno s tem se je spreminjala tudi konservativna kmečka duševnost in se je umikala spoznavanju in miselnosti modernega proletarijata. Čim daljše je bilo razdobje, ko so

29

se odtrgali od svoje hribovske domačije in čim rahlejšje so postajale vezi, ki so jih vezale nanjo, tembolj so se čutili člani velike delavske skupnosti, ki jim je postala druga domovina.

Ženski svet je bil takrat še mnogo skromnejši od današnjega. Ženske klobuke bi bil takrat v Hrastniku lahko seštel na prste. Vse so nosile še rute, kratko privezane na visokih frizurah, in te rute niti niso bile svilene, ampak volnene, kakor njihova krila na pas, s svetlimi, tesno se prilagajočimi bluzami, ki so podčrtavale bujnost grudi. Vsaka je poleg belega robčka nosila v roki mašno knjižico in je sramežljivo povešala oči, pri tem pa je komaj čakala, da jo kak fant povabi, naj gre z njim v gostilno. In katera je enkrat med potjo iz cerkve napravila prvo postajo, se gotovo ni pred nočjo vrnila domov. Nezakonskih otrok je bilo potem v dolski fari več kot zakonskih. Kaj pa naj bi ob praznikih tudi počeli vsi ti mladi ljudje, ki drugega razvedrila niso poznali in ne imeli.

Zavškova Meta je res prišla s polnim cekrom. Vzela je iz njega mal zavitek in ga dala Janezu.

»Tole je tvoje.«

»O, kaj pa takega. Sem res radoveden.«

Odvil je dva para novih volnenih nogavic in dva bela žepna robca, s čipkami obrobjena in z všitim monogramom.

»Ali je res vse tole moje?«

»Zato sem ti dala.«

»Pa si sama napravila?«

»Kdo pa? Seveda. Ob nedeljskih popoldnevih, ko sem nate mislila.«

Objel jo je samo čez pas. Poljubiti jo, ga je bilo sram na cesti.

»Tole je pa tvoja mati tebi poslala:« vzela je iz cekra vrečico posušenih breskev in jo pomolila Francetu.

»In tu je še za vsakega ena slatinska steklenica domačega vina. Vem da imate vina tudi tukaj, ali to je tako kakor ga je bog dal, ni nič po-pravljeno —.«

»Preveč si si naložila. Kako naj ti povrneva?«

»Nič ne posojam. Kar denita nazaj v ceker, bom jaz nesla.«

Šli so. Med potjo so si imeli dosti povedati: Meta je poročala, kako je izpadlo »žeganje« na Griču, kjer sta se Jurka in onegav Mihač spopadla radi Čukarjeve Mieke, kako so Zavškovi prodali par volov mesariju v Radečah in da po prisojnih njivali že ječmen žanjejo.

»Skoraj bi pozabila. Vaš Tone je pisal iz Amerike domov in mati mi je dala pismo seboj, da ga prečitaš. Tule je. Se hvali, da mi gre dobro.«

France je čital med potjo na glas, da je tudi Janez slišal.

(Dalje prihodnj.)

Nova ruska petletnica

Nadaljevanje gospodarskega programa

Centralni odbor ruske komunistične stranke je izdelal načrt za novo petletnico, ki jo bo odobril kongres stranke, ki se bo vršil še ta mesec.

Novi načrt se nanaša v glavnem na pomnožitev živežnih pridelkov, da se s tem odpomore periodični lakoti po nekaterih ruskih pokrajinah.

Doma in po svetu

Bolgarski tisk za zblizanje z Jugoslavijo. V nedeljo je obiskal bolgarski kraljevski par Beograd. Bolgarski tisk se ob tej priliki jako zavzema za zblizanje z Jugoslavijo.

Društvu narodov grozi nevarnost. Italijanski fašistični svet je imel v Rimu svojo sejo. Razpravljali so o plačilu obroka vojnega dolga Ameriki ter sklenili plačati en milijon dolarjev. Glede Društva narodov je sklenil, da ostane v Društvu narodov, zahteva pa temeljito reformo te ustanove. Fašistični svet je zlasti zagovarjal, da se mora dati v Društvu narodov v veljavo posebno prednost, to je, da prevzamejo nekako varstvo nad drugimi državami. Očita tudi Angliji mlačnost v azijskem vprašanju. Končno konstatira, da morajo Društvu narodov pripadati zlasti Amerika, Rusija, Nemčija, Italija in Japonska.

Kaj je odgovoril Litvinov Mussoliniju. O razgovoru Litvina in Mussolinija ni jasnih poročil. Gotovo je le to, da je Mussolini vabil Rusijo k pristopu v pakt velsil, ki bi tvoril nekak kuratorij nad ostalimi državami in eventualno parceliral. Litvinov je to ponudbo odklonil, češ, da se ne more pridružiti spletki, ki nasprotuje načelu enakosti med narodi. Tudi Društvo narodov je osnovano na tem načelu.

Stanovanjska zaščita na Čehoslovakijskem je še vedno v veljavi. Socialisti so predlagali, da se zaščita podaljša za dve leti ter, da morajo biti zaščiteni stanovanj do treh sob. Zaščite bi naj ne uživale stranke (je neki drugi meščanski predlog), ki imajo nad 50.000 Din letnih dohodkov. Pri nas?

Nov krematorij v Bratislavi. Mestna občina v Bratislavi, ki leži ob Donavi proti Madjarski, je sklenila postaviti prihodnje leto veličasten krematorij, stavbo za upepeljevanje mrličev. V proračun je sprejela občina vsled tega postavko 3 milijonov Kč, t. j. okrog 7 milijonov Din. Denar bo začasno posodilo sorodno društvo »Krematorij« v Pragi.

Osem milijonov Poljakov živi v inozemstvu. Bogata, skoraj fevdalna Poljska, bi te ljudi lahko sama preživljala, če bi bila socialno in gospodarsko bolj urejena za svoje prebivalstvo.

Kaj pravi dr. Oton Strasser o Hitlerju. Strasser je bil Hitlerjev prijatelj. Sedaj ni več in izjavlja o Hitlerju naslednje: Hitler je po vsem svojem bistvu, po svojem značaju in svojem ravnanju tipičen žirondist. Čutno opaža povsem pravilno, toda manjka mu spoznanje cilja in poti in zato zapada zopet in zopet liberalno-reakcionarnim vplivom. Voja pod Hitlerjevim vodstvom bi že v prvih mesecih doživela polom.

Abesinija proti Nemčiji. Abesinska vlada je sklenila izgnati vse Nemce, dokler Hitler ne prekliče manjvrednosti drugih narodov. V Abesiniji je zlasti mnogo belih nemških trgovcev, ki jih bo vlada izgnala, ker ne mara priznati, da bi bilo črno pleme manj vreden narod.

Prohibicije v Zedinjenih državah ni več. Dne 6. t. m. je Roosevelt izdal proglas, v katerem sporoča, da so vse Zedinjene države odpravile prohibicijo. Amerikanci so priredili ob tej priliki velike slavnosti in se pošteno opili. — Malo je še smisla za boj proti temu strupu.

Ali si si poravnal naročnino?!

Stori to takoj, ker bo uprava našega lista primorana ustaviti razpošiljanje »Delavske politike« vsakemu naročniku, ki bo z naročnino v zaostanku!

Stori torej svojo proletarsko dolžnost, da ne boš tudi Ti v bodoče brez dobrega svetovalca in prijatelja!

»Delavska politika« se mora vzdrževati izključno le z naročnino, tega naj se zaveda vsak zaveden delavec!

Moč češke socialne demokracije

Po poročilu, predloženem XVII. rednemu strankinemu zboru, ki se je nedavno vršil v Pragi, je imela ta stranka skupno 194.857 politično organiziranih pripadnikov, med katerimi je bila 36.501 žena. Po deželah je pripadlo na Češko 114.144 pripadnikov, na Moravsko 54.024 pripadnikov, na Slovaško 22.893 in na Podkarpatsko Rusijo 3796 članov. V tem celotnem številu je bilo

10.706 članov ali 5,5 odst. mlajših od 21 let. Po socialni razporeditvi je pripadalo: na delavce in delavke 115.719 članov, na javne nameščenice 22.236, na zasebne nameščenice 8479, na samostojne poklice oz. osebe 14.246, na intelektualce 4076 in na ostale poklice 29.499 članov. Na 100 organiziranih članov je pripadlo 47 strokovno organiziranih in 33 združeno organiziranih.

Maribor

Ali si si že preskrbel vstopnico za Cankarjevo proslavo ob priliki 15letnice njegove smrti?

Proslavo priredi dramatski odsek »Svobode« v soboto, dne 16. decembra 1933 ob 20. uri v mariborskem gledališču.

Vstopnice v predprodaji se dobijo pri zaupnikih, v knjižnici Delavske zbornice, v papirnici Ljudske tiskarne in v upravi našega lista. Pridite vsi in pripeljite s seboj vaše znanke in prijatelje!

Kje so napisi po novem obrtnem zakonu?

Novi obrtni zakon, ki bo že skoraj dve leti v veljavi, je v §-u 128 uvedel tudi strogi predpis, da morajo biti obrtni lokali na vnašni strani glavnega vhoda vidno in razločno označeni z napisom rodbinskega in rojstnega imena imetnika obrta. Napis tudi ne sme biti označen tako, da bi mogle nastati zmotne. Če v trgovski firmi ni imena imetnika obrta, se mora postaviti v napis poleg firme tudi njegovo rojstno in rodbinsko ime. Zakon vsebuje v tem §-u še druga podrobnejša poročila označenja obrta in lastnika. Kmalu po izidu zakona so vsled tega obrtne oblasti pozvale lastnike obrta, da v določenem roku v tem smislu spopolnijo svoje napise. Kdor tega ni izvršil, je bil kazno-

van. Obrtni zakon velja seveda tudi za Maribor in je gornje zakonito določilo izdano v interesu ugleda realnih obrtnikov, kot tudi kupovalcev, da vedo, s kom imajo opraviti, če gredo k obrtniku ali trgovcu v lokal. Kljub temu pa je v mestu še nebroj obrti brez napisov, po obrtnem zakonu iz prejšnjih časov, a povrh tega se odvijajo še celo novi lokali s skritimi napisi, v katerih zaman iščeš ime lastnika. Podobno novost smo dobili v najnovejšem času celo v Gosposki ulici. Se menda res mora povsod čutili, da je pri mestni občini že dolge mesece brezuspešno razpisano mesto obrtnega referenta.

dajalci, ki so še vedno v zaostanku s plačilom te davščine, se v lastnem interesu opozarjajo, da takoj plačajo zapadle obroke pri davčni upravi, ker imajo sicer nepotrebne stroške za opomin in event. prisilno izterjanje.

Del. turistično društvo »Prijatelj Prirode« priredi v ponedeljek, dne 18. t. m. v svojem novem društvenem prostoru, Ruška cesta 7, dvorišče, božičnico, na katero prav priščno vabi vse sodelavce in sodeluge.

Studenci pri Mariboru

Za nabiralno akcijo so do sedaj darovali v prid revnim in brezposelnim sledeči gg.: Kumpersčak Anton 100 Din, Kosi Viktor 100 Din, Blažević Ivanka 100 Din, Pušnik Franc 60 Din, Blažič Andrej 50 Din, Falež Franc 50 Din. Prvim darovalcem bodi izrečena iskrena zahvala s prošnjo vrlim študentom, da darovalce čim lepše posnemajo!

Jesenice

Splošna hranilnica in posojilnica za Jesenice in okolico, r. z. o. z. na Jesenicah sporoča vsemu svojemu članstvu, vlagateljem in strankam, da so njene uradne ure od 10. decembra t. l. dalje redno vsak ponedeljek, petek in soboto od 16. do pol 19. ure. Tedaj uraduje načelnik z. Ivan Šega. Iste dni od pol 19. do pol 20. ure pa uraduje tudi blagajnik z. Karl Ažman. Z. Šega uraduje v pisarni hranilnice, z. Ažman pa v pisarni SMRJ, oboje v Delavskem domu na Savi. Vsakdo naj se zgleda samo ob uradnih dneh in urah!

Zahvala. Ob nenadni izgubi našega dragega Vikta se pristrčno zahvaljujemo vsem, ki so z nami sočustvovali ali pa nam drugače olajšali te težke trenutke. Posebej se zahvaljujemo še godbi SMRJ, pevce »Svobode« z Javornika, celotnemu članstvu »Enakosti« z Jesenic in vsem ostalim pokojnikovim znanec in prijateljem, ki so ga v tako lepem številu spremili na zadnji poti. — Rodbina Korenova.

O denuncijantih

Zanimivo konstatcijo priobčuje tednik »Slovenija« z dne 8. decembra 1933. Ponatiskujemo jo dobesedno, ker potrjuje to, kar smo že poudarjali, tudi v našem listu.

List piše:

O denuncijantih piše »Borba«, glasilo Jugoslovenov sploh in »plaviv« posebej. In sicer tako-le piše:

...Na žalost opazamo, da se danes uporablja bolj kot kedaj poprej. Čuli smo celo že očitke, da je denuncijantstvo postalo povsem svojstveno današnjemu človeštvu...

Pri nas je dejansko stanje danes takšno, da postaja zadeva že nekam splošna in značilna za vse naše žitje in bitje. Naj bo zadevščina samo slučajna in trenutna, v zvezi s tem je treba v interesu poštenosti to lastnost odstraniti in odpraviti tudi pri nas. Gnoječi se del je treba odrezati prej, preden zastrupi vse telo! Začetni bo treba pri poedincu, pa tudi v krogih, kjer so se denuncijanti pričeli pojavljati že v zelo vidni meri!

...moramo resnici na ljubo priznati, da so v zadnjem času pričeli vstajati nevedni, neznačajni in nepošteni ovaduh pod plaščem nacionalne ideje!...

...Torej je ta lastnost po domače — samo hinavščina in zahrbtnost! S pismi anonimne vsebine se vrši posel še mnogo bolj rafinirano. Take umazanosti dandanes žal podpirajo razne instance!... Z ovadbami se nekim osebam dobrikuje, da bi imeli od tega kako korist, da bi se ravnalo z njimi »izjemno« in bi si pridobili »dobro mnenje« ali pa vsaj — pohvalo. Včasih morda celo — službo! Da se vse to danes vrši celo pod firmo »tovarištva in bratstva«, je samoumevno!...

Najlaže je danes označiti svojega bližnjega kot politično sumljivo človeka, ki je nevaren vsej človeški družbi. Na domnevah sloneči »dokazi« so plod denuncijantove fantazije, ki prav hitro najdejo »podlago« za — persekucije.

Nacionalistom predvojnega in povojnega doba se nenadoma pritisne pečat anacionalnosti. Nacionalni ljudje se proglašajo za revolucionarje, samo ker ljubijo svoj narod in pravo delo za narod nad vse...

Še enkrat povejmo tako piše jugoslovensko in »plavo« glasilo.

Toda, ali se mu ni prav nič zaletelo, ko je tako pisal!

...denuncijantstvo je v današnji dobi postalo povsem svojstveno človeštvu, ki se v današnji dobi postaja povsem svojstveno človeštvu, ki se v današnji dobi postaja povsem svojstveno človeštvu...

Trbovlje

Pavovo perje. V sobotni številki »Jutra« z dne 9. t. m. je javnost obveščena pod rubriko »Iz Trbovelj«, da je Narodno strokovna zveza »krepko« podprta interveniralna in da je generalno ravnanje TPD odobrilo, da se v bodoče izplačuje onim delavcem, katerih dolg ne presega 1000 Din, 20 odst. kosmatega zaslužka, onim, katerih dolg presega 1000 Din, pa le 10 odst. Kolektivna pogodba z dne 27. julija 1931 vsebuje v členu 14 besedilo, ki osigura izplačilo 20 odstotnega zaslužka vsem delavcem, ki so zadržani v rudniškem konzumu in so delavski zaupniki že neštetokrat tozadevno intervenirali za celokupno rudarsko delavstvo in tudi za posameznike. Na podlagi kolektivne pogodbe ima delavstvo pravico do 20 odstotnega izplačila v vsakem slučaju, naj bo potem delavec dolžan 1000 dinarjev ali pa več. Zato se nam čudno zdi, da se pri tako »krepko« podprti intervenciji, ki jo je izvedla Narodna strokovna zveza, dopusti, da se kolektivna pogodba rudarjev tako očitno krši. Mi vemo, da so bile vse tiste rodoljubarske intervencije tudi »krepko« podprte, na katerih so rodoljubari zahtevali, da se naj reducira vsi tisti, ki slepo ne trobijo v rodoljubarski rog in vemo tudi to, da se Narodno strokovna zveza rada »krepko« šopiri s pavovim perjem.

Lesce

»Svoboda« v Lescu je danes najdelavnejša delavska organizacija v Lescu. Živahno in hvalevredno je njeno delovanje in vrvenje. V kratkem času svojega poživljenja je dosegla že 40 rednih članov in to število raste še kar naprej. Tudi prireditve se nadaljujejo. Na praznik, dne 8. decembra se je dopoldne vršil zelo dobro obiskani članski sestanek »Svobodašev« z glavnim namenom ustanovitve dramskega odseka. Na mesto obbolelega s. Vehovca iz Kranja se je sestanka udeležil s. Kerč iz Kranja, ki je poročal o razvoju delavskega gibanja v Kranju. Zatem je bil ustanovljen dramski odsek in se je priglasilo takoj 28 članov. Prva igra, ki jo bodo Leščani nastudirali, bo morda drama »Rdeče rože« sodr. Moškriča. Med člani dramskega odseka »Svobode« je tudi več starih igralcev. — Prav tako lepo deluje tamburški zbor, čigar kvartet je nastopil zvečer med obmorji, oziroma pred in po predavanju. Igra prav lepo. Ob 6. uri zvečer se je vršilo predavanje s skioptičnimi slikami. Predaval je o Španiji s. Cvetko Kristan z Jesenic, ki je uvodoma očitel zgodovinski in politični razvoj Španije, pokazal Španijo iz leta 1931 in Španijo danes, nakar je sledil zemljepisni opis. Navzočih je bilo preko osemdeset hvaležnih poslušateljev. V nedeljo, dne 10. decembra se je vršila lepo obiskana Cankarjeva spominska proslava v šoli, kjer je

predaval o Cankarju Leščan akademik, član »Svobode«. Proslava je uspela prav lepo in izpolnile so jo recitacije Cankarjevih del ter deklamacije njegovih pesmi. »Svoboda« se je tega velikega socialnega pisatelja edina v Lescah spomnila. Predavanja se še nadaljujejo, tako da postane »Svoboda« kmalu avantgarda za ostale delavske organizacije v Lescah. Zelo marljivi so leščanski »Svobodaši« s predsednikom in tajnikom na čelu pri zbiranju tiskovnega sklada za revijo »Svoboda«. Ko bodo drugje uspeli, bodo morali iti na delo še za razširjenje »Delavske Politike« in Cankarjeve družbe. Delo gre lepo naprej. Sodelavcem vsa čast!

Slov. Javornik.

»Svoboda« Javornik tudi polagoma deluje. Imela je letos že dva prosvetna večera, enega sama, enega skupno z Zvezo delavskih žen in deklet, ki sta oba prav lepo uspela. Pevski zbor je imel že pet lepših in nadšev pričakovanje uspešnih koncertov in to dne 12. novembra na Jesenicah, 19. novembra na Javorniku, 25. novembra v Ljubljani, 26. novembra popoldne v ljubljanskem radiu, 26. novembra zvečer pa v Kranju. Vsi koncerti so prav lepo uspeli. V nedeljo, dne 19. novembra se je vršilo na Javorniku pod okriljem »Svobode« tudi predavanje s. dr. Jelenca o občinskem zakonu. Koroška Bela oziroma Javornik je namreč občina in vodi jo občinsko upravo naši sodruzi. Zaradi tega je treba seznaniti jih z novim občinskim zakonom, ki je stopil v veljavo in ima razne nove predpise. To nalogo je tudi prevzela tamošnja »Svoboda«. Tekom meseca decembra se bo vršil spominski večer v proslavo 15 letnice smrti sodruha Ivana Cankarja, ki bo gotovo tudi uspel. Dela se, več pa zaradi tega ni mogoče, ker so vsi vodilni sodruzi preveč zaposleni in preobremenjeni z delom. Dramatični odsek pridno študira »Rdeče rože«. Živahno je tudi delo za pridobivanje naročnikov za »Delavsko Politiko« in pa za nabiranje tiskovnega sklada za revijo »Svoboda«.

Razno

Vlak je odrezal obe nogi železničarju Nikolaju Budimirju v Splitu. Odpeljal je vagon, potem pa je dal s piščalko signal še predno je zlezal izmed vagonov, ki so se po signalu takoj premaknili in vrgli nesrečnika pod sebe na tir.

New York ima novega župana. Dosedanji newyorški župan O'Brien je podlegel. Zmagal je radikalni republikanec Florello la Guardia s 543.000 glasovi. Nasprotna kandidata sta dobila eden 392.000, drugi pa 385.000 glasov. Izvolitev republikanca za newyorškega župana pomeni poraz za predsednika Roosevelta, ker je propadel njegov kandidat McKee. Novi župan je italijanskega pokolenja ter je bil pred vojno ameriški konzul v Trstu in Reki. Kot poslanec v Zedinjenih državah se je ponovno zavzemal za socialno zakonodajo, za odpravo ženskega in otroškega dela ter za državno zavarovanje za nezaposlenost. Do zmage mu je pomagalo prejšnje slabo občinsko gospodarstvo.

Nemčija uvaja obvezno vojaško službo. Nemška državna vlada pripravlja novi zakon, po katerem bo vsak sposoben Nemec obvezan gotovo dobo čedslužiti v nacionalno-socialističnih S.-A. oddelkih, kar pomeni isto, kakor v redni vojski. Pri veliki paradi v Nürnbergu je zmagel Hitler postaviti 195 dovršeno organiziranih S. A. polkov. Nekdanja nemška armada je pa štela 225 polkov; torej ima manjka do nekdanje armanne moči samo še 30 pol-

Usnjate rokavice v veliki izbiri

tu in inozemske **rogavice** po nizkih cenah.

Trgovina z rokavicami in stezniki

Marija Sieber,

Maribor, Glavni trg 14, preje Gosposka 9



Ročne torbice

listnice, denarnice itd. v veliki izbiri po nizkih cenah priporoča

IVAN KRAVOS
Aleksandrova cesta šte. 13

Nabirajte

nove naročnike

Delavski pravni svetovalec

Službena odpoved nadstrojnika. V nadaljevanju boja naših strokovnih organizacij za pravilno izvajanje delovnega prava, poročamo zopet o zanimivi tožbi odpovednega nadstrojnika pri tvrdki »Prvi mestni mlin, ing. Rakuš in drug« v Celju. Pri gornji tvrdki je bil namreč uslužben čez 15 let nek nadstrojnik, ki je bil tudi delovodja in je ob vstopu v službo prevzel v svojo oskrbo in svojo odgovornost strojno dvorano, kotlarno in ključavničarsko delavnico. Tvrdka mu je podredila tudi več navadnih in kvalificiranih delavcev, mazača parnega stroja, vozača premoaga, par ključavničarjev, ob času montaž pa še več. Nadstrojnika so uporabljali tudi za to, da je vodil novo montiranje po predloženih risbah in tudi sam je risal konstrukcije za nosilce pri izlaganju vagonov v mlinu. Od vsega početka je imel ta nadstrojnik mesečno plačo in je včasih dobival tudi nabavne prispevke, kakor nameščenci. Po 19 letih službe pa je tvrdka Rakuš nadstrojnika odpustila in mu službo odpovedala dne 10. maja t. l. za konec junija, torej samo 6-tedensko pred koncem četrtletja. S to odpovedjo pa se nadstrojnik ni zadovoljil, ampak je zahteval še plačo do konca septembra t. l., torej za 4 mesece več, ker določa § 332 obrtnega zakona, da velja za trgovinsko in ostalo višje po-

možno osobje po dovršenih 15 letih odpovedna doba službe najmanj 4 mesece. Tvrdka se je branila tega plačila, češ, da je nadstrojniku itak nudila še predlogo odpovedno dobo, ker je on samo navaden pomožni delavec, ne pa nameščenec in bi veljala radi tega zanj le 14 dnevna odpovedna doba. Nadstrojnik je vsled tega vložil tožbo pri sreskem sodišču v Celju. Pri razpravi pa je končno tožena tvrdka ing. Rakuš na prigovarjanje sodnika priznala ves tožbeni zahtevek, ki je znašal za 3-mesečno plačo po Din 1.800.—, skupno Din 5400.—, ter plačala gornjo vsoto, kot tudi stroške obeh zastopnikov. Na ta način je dobil ta strojnik plačo po odpovedi skujaj za 5 in pol mesecev. Iz navedenega sledi, da imajo tudi nadstrojniki in delovodje, ki jim je poverjena posebna odgovornost v večjem obratu ter imajo podrejenih več uslužbencev in je tudi njihovo delo odgovornejše in zahteva več znanja, kot podrejenih delojemalcev, glede službenega razmerja iste pravice kot jih obrtni zakon predvideva za trgovinsko in ostalo višje pomožno osobje.

Natančnejši poduk najdete tozadevno v knjižici dr. Avg. Reisman: »Delovno pravo«, katero bi moral imeti vsak delavec in nameščenec.

Skrb za brezposelne

Predsedništvo Ujedinjenog Radničkog Sindikalnog Saveza Jugoslavije je izdalo na vse organizacije sledeči poziv:

Najvažnejše naloge svobodnih delavskih in nameščenskih organizacij so zahteve, da se preskrbi brezposelnosti.

Lanskega decembra je bilo zaposlenih 523.000 delavcev, a letos meseca junija se je število brezposelnih povečalo nad 14.000 delavcev. To priča, da je bila leta 1933 gospodarska kriza mnogo hujša in težja od prejšnjih let.

Tekom letne delovne sezone smo imeli mnogo brezposelnih delavcev in nameščencev. Stavbinska stroka je bila zelo slaba. V drugih gospodarskih panogah, kjer je bilo še dela, so bile mezde in plače tako nizke, da se z njimi takorekoč ni dalo ne živeti ne umreti, tem manj pa še kaj prihraniti za zimsko dobo, ko je potrebno kurivo, tople obleke in hrane.

Naše strokovne organizacije in Borze dela so morale v letni sezoni izdajati veliko brezposelnih podpor ter so sedaj pred zimo same v težkem položaju, dajati izdatne podpore.

Izdatki v letošnji zimi za omiljenje bede brezposelnih bodo še večji

kov, ki jih upa v kratkem dopolniti. Najbrže je začel popuščati dotok prostovoljcev v S. A., da se je zahteval Hitler k obveznemu rekrutiranju.

Nemške racionalno-socialistične delavske strokovne organizacije v Čehoslovaški je vlada razpustila in njih premoženje zaplenila. V približno 900 krajevnih skupinah so imeli nad 100.000 organiziranih. Njih premoženje je znašalo v gotovini in naložbah tri in pol milijona Kč, tri lastne palače, dvajset opremljenih centralnih pisarn in dvaindvajset tajništva. Zanimivo je, da je v teh nemških racionalno-socialističnih organizacijah bilo organizirano tudi več tisoč Čehov, medtem ko med nemškimi socialnimi demokrati na Češkem zaman iščeš Čehov, kakor tudi med češkimi socialnimi demokrati zaman iščeš Nemcev.

Za šolsko deco kupujte le pri nas na Slomškovem trgu št. 6, trgovina Ljudske tiskarne d. d.

nego so bili dosedaj. Ves strokovni pokret svobodnih strokovnih organizacij je v velikih skrbah, kako pomagati brezposelnim.

Zato je treba oživeti našo javno akcijo. Naša zahteva mora biti: **Uveljaviti se mora obvezno zavarovanje delavcev in nameščencev zoper brezposelnost!**

Dokler to zavarovanje nima izvrševalne moči, mora dati država iz javnih sredstev javnim borzam dela ter delavskim strokovnim organizacijam takšne zneske na razpolago, koliko bodo v to svrhu potrebovale.

Mestne in podeželske občine morajo skozi zimo obvezno skrbeti za kurjavo in brezplačna stanovanja za brezposelne delavce in nameščence v svoji občini.

Od brezposelnih delavcev in nameščencev se ne smejo izterjati davčni zaostanki, dokler traja njihova brezposelnost.

Predsedstvo URSSJ.

Kulturni pregled

»Deseti brat« v mariborskem gledališču.

Odrska prireditev »Desetega brata« po Jurčičevem romanu, je nedvomno tvegan poizkus, zakaj dejanje in dogajanje v romanu ni enotno, vsebuje nebroj romantičnih epizod in slik iz nedavnega življenja našega ljudstva na Dolenjskem. — Režiser Ferdo Delak je zbral pomembnejše prizore in jih povezal v odrski roman. Diapozitivi vežejo štirlinajst slik brez večjih odmorov, kakor da čitaš poglavja romana v knjigi. Kljub spretni odrski predelavi in uspehi režiji je ostal roman dokaj neenoten in dejanje ponekod raztrgano. — Vendar je pokazal Delak, kako se da presaditi na oder roman, ki ne vsebuje močnih odrskih in dramskih vrlin. Zato vse priznanje njegovi zamisli. — Mariborski gledališki igralci so se potrudili, da bi prireditev ostala na višku, kar se je deloma posrečilo. — Jurčič je v »Desetem bratu« pokazal predvsem originalnost vaškega življenja. Realnost je prepletel z romantiko dolenjskih gradov. Prireditelj se je zlasti oziral na prvo in jo na odru povsod, kjer je le bilo mogoče, podčrtal, dočim je romantika stopila v ozadje. Zato je bilo treba postaviti na oder ljudi iz vaškega življenja, tipe, originale. Ti z Martinkom Spakom, ter z grajščakoma Benjaminom ter Piškavom na čelu, so nosilci dejanja. — »Desetega brata« je dobro odigral g. Pavle Kovič. Njegov Martinek Spak je bil izdejan lik, močan zlasti pred smrtjo v Krjavljavi bafti. Nobeden ostalih originalov iz ljudstva ni dosegel Spaka. Krjavelj g. Ras-

bergerja je bil mestoma dober, vendar premalo originalen. Saj predstavlja ravno on čudaka vseh čudakov. A takega tipičnega Krjavlja mi nismo videli na odru. Boljši je bil stric Dolef g. Daneša, le včasih pretih (2. slika), da ga ni bilo slišati različno. Grajščaka Benjamin (g. Grom) in Piškav (g. Skrbinek) sta bila na mestu. Ljubko mamico je podala gđc. Kraljeva z vsjo mladostno nežnostjo in toploto, ki jo more pričarati le igralka s posebnim talentom in vrlinami. Isto velja tudi za Kvasa, ki ga je prikazal nadebudni g. Nakrst. Marian g. Medvena je zadovoljil, kakor tudi ostali nastopajoči. — Pribiti je treba, da se je vršila premijera ob tako slabi udeležbi občinstva, kakršne dolgo ne pomnimo. Tisti, ki imajo domačo kulturo vedno na jeziku, so odpovedali, sicer bi se ne zgodilo, kakor se je. Zdi se, da naše gledališče hira, ker je je naše malomeščanstvo pozabilo in je zamenjalo z gostilno in kavarno. Mariboru bo kmalu veljala več počestna karantana nego domača odrska umetnost.

50-letnica Narodnega gledališča v Pragi. Preteklo nedeljo so otvorili v Pragi celo vrsto slavnih prireditev v proslavo 50-letnice češkega Narodnega gledališča v Pragi. Za nas je ta proslava zanimiva vsled tega, ker sta bila vrhovna predstavnika pri teh slavnostih, h katerim se je zbrala vsa vlada, poslanci in najvišji predstavniki oblasti, demokratični predsednik Čehoslovaške republike T. G. Masaryk in minister prosvete s. dr. Derer. Ta je otvoril oficijelno proslavo v Narodnem gledališču ob navzočnosti prezidenta Masaryka imenom čehoslovaške vlade. Minister dr. Ivan Derer je Slovak in je tudi ob tej priliki govoril slovaško. Že dolga leta je dr. Derer socijaldemokratski poslanec.

Književnost

Knjiga o dijalektičnem materijalizmu.

A. Thalheimer: Uvod u dijalektički materijalizam, založba »Naučna biblioteka«, Zagreb, Klaičeva 42, cena v subskripciji 25 Din; prevedel dr. Milan Petrović. (Urejuje književnik Stevan Galoza).

Izgleda, da je leto 1932 za jugoslovansko marksistično literaturo v nekem posebnem oziru prav posebno razveseljivo, sicer ne po kvantiteti, ki nam jo napovedujejo razne založbe (Znanstvena knjižnica Ljubljana, Cankarjeva družba in Naučna biblioteka sama, tembolj po kvaliteti sami, ki je končno tudi edino pravilno merilo za take knjižne izdaje. Ena od prvih založb je zdaj stopila zagrebska »Naučna biblioteka« s svojo prvo knjigo in sicer s Thalheimerjevim »Uvodom u dijalektični materijalizem«, ki je hkrati tudi omembe vredno, da je to eno najglasovitejših del o tej brezdvomno najvažnejši, najdoslednejši filozofski metodi, ki je kajpada tudi pogojno zapopadna za pravilno tolmačenje in razumevanje marksističnih kakor ostalih znanstvenih naukov.

So to predavanja o dijalektičnem materijalizmu, šestnajst po številu, katera je avtor držal 1927. leta kitajskim dijakom v moskovski Sun-Yat-Senovi univerzi in sicer pod naslovom: »Moderno svetovno naziranje«. V samem delu, ki je po mnenju svet-ske znanstvene kritike klasično, so izloženi temeljni pojmi teorije, ki ima služiti svrhi in cilju, da se olajša samostojna orientacija v modernem svetovnem naziranju. Sama poglavja knjige so razdeljena v naslednjem: religija, grški materijalizem in idealizem, antična logika in dijalektika, indijski materijalizem, materijalistična spoznavna teorija, dijalektika, zgodovinska teorija dijalektičnega materijalizma in pragmatizem. Knjigi je pridjan tolmač za razna pojmovna imena in znanstvenih izrazov, kar preprostu bralcu precej olajša pri študiranju.

Obširno kritiko o tej knjigi na tem mestu nam ni možno podati, dasi jo pošteno zasluži, toda v sveto dolžnost si pa štejem, da opozorimo tudi mi na knjigo, ki je v veliki meri pripomogla k popularizaciji teorije o dijalektičnem materijalizmu, za kaj danes vse bolj postaja preočito dejstvo, da je dijalektični materijalizem edna znanstvena disciplina in orožje za s'bernega, ki hoče v tej anarhični dobi gledati svet in družbo tako kakor nam med drugimi že grški filozof pr. Kristom ugotavlja: »Boj je oče vseh stvari«.

Knjiga je napisana v tako lahki hrvaščini, da ne dela nobenih težkoč tudi hrvaščine nevedčemu bralcu, zato jo toplo priporočamo.

V isti založbi izidejo še naslednje knjige: Engels »Seljaški rat u Nemačkoj«, V. Ilić »A'arano pitanje«, K. Marks »Beda filozofije« in Horabin »Osnovi ekonomske geografije«.

F. K.

Prvovrstno blago po nizkih cenah dobite v novootvorjeni

TRGOVINI „DELAVSKE DOM“

I. Z. Z. O. Z.

Maribor, Frankopanova ul. 1.

Delavke, delavci, kupujte svoje življenjske potrebščine v svoji trgovini.

Vsi letni naročniki **„Radiowell“** dobe **zastonj** 14 karatno originalno ameriškansko

zlato nalivno pero

all pa KÜRSCHNERJEV ROČNI LEKSIKON, (900 strani, 32 tabel) all eno prvovrstno radijsko cev.

Zahtevajte takoj brezplačno na ogled „Radio-well“, Naroča se Administration der „Radio-well“ Wien I, Pestalozzengasse Nr. 6, ki prinaša obširne radioprograme, interesantne slike in ima lepo urejene poučne tehnične čarke.

Zahtevajte vedno in povsod kruh in pecivo iz Delavske pekarnice v Mariboru. - Telefon šte. 2324.